

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

САБУРА СВІТЛАНА ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК.347.77.023:7.011

**РЕАЛІЗАЦІЯ СУБ'ЄКТИВНОГО ПРАВА НА ТВОРЧІСТЬ
(ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)**

12.00.03 – цивільне право і цивільний процес;
сімейне право; міжнародне приватне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса-2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі права інтелектуальної власності і патентної юстиції Національного університету «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,
заслужений діяч науки і техніки України
ХАРИТОНОВА Олена Іванівна,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри права інтелектуальної власності
та патентної юстиції

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, доцент
ЯКУБІВСЬКИЙ Ігор Євгенович,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
доцент кафедри цивільного права та процесу;

кандидат юридичних наук, доцент
МАКОДА Володимир Євгенович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
доцент кафедри цивільного права

Захист відбудеться «___» _____ 2021 року о «___» годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.03 Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: м. Одеса, вул. Академічна, 2.

Автореферат розісланий «___» _____ 2021 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І.В. Лагутіна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. В умовах інформаційного суспільства однією з основних цінностей стає творча діяльність людини, оскільки сьогодні головним ресурсом виступає інтелектуальний потенціал, а не традиційні матеріальні ресурси (енергія, сировина). За таких обставин підтримка і захист творчості, охорона результатів творчої діяльності стають одним з актуальних завдань держави, яка відіграє провідну роль у процесі становлення та розбудови інформаційного суспільства.

Творчість є найважливішою складовою життя людини, що відображає її духовний та інтелектуальний розвиток. Саме у творчості окрема особистість може реалізувати свої здібності, розкрити та донести до людей свій талант. Накопичені досягнення творчої інтелектуальної діяльності людства складають культурний спадок цивілізації, визначають науково-технічний потенціал суспільства, обумовлюють його прогресивний розвиток, а відтак вимагають охорони і захисту. Саме охорона та захист результатів творчої діяльності та інтересів їх творців здійснюється та реалізується в межах суб'єктивного права на творчість. Юридичний характер суб'єктивного права на творчість ґрунтується на особливостях його регламентації, змісту, форми правового закріплення та співвідношення досліджуваного права з іншими правами і свободами саме людини як єдиного суб'єкта творчості.

Все більшого наповнення набуває приватно-правова складова творчої діяльності. Адже об'єкти, що створюються в процесі творчої діяльності, можуть комерціалізуватись і перетворюватись на об'єкт ринкового обігу. І саме на цьому етапі результати творчої діяльності, ці нематеріальні блага, за умови охороноздатності набувають ознак об'єктів права інтелектуальної власності. Саме комерціалізація сприяє включенню таких об'єктів в економіко-господарський оборот на основі їх перетворення в товар, вартість, капітал.

Право автора на творчість, на одержаний ним результат інтелектуальної, творчої діяльності, який законом визначається об'єктом правового регулювання і охорони, є правом інтелектуальної власності, яке складається з особистих немайнових та (або) майнових прав інтелектуальної власності. Реалізація цивільної правоздатності особи в процесі творчої діяльності полягає у набутті суб'єктивного права на творчість, реалізації та здійсненні цього права, а також в можливості його захисту.

В умовах швидких темпів розвитку інформаційно-комунікаційних технологій закономірно постає питання щодо достатності та прийнятності існуючих правових інститутів для охорони результатів духовної, наукової творчої діяльності, форм та заходів їх захисту.

Аналіз наукових праць, присвячених питанням визначення та характеристики суб'єктивного права на творчість, дозволяє дійти висновку про

те, що з означеної тематики існує вкрай незначна кількість робіт. Окремі питання, що виникають у процесі дослідження правовідносин у сфері реалізації суб'єктивного права на творчість та структури суб'єктивного права, розглядали у своїх роботах такі науковці, як Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova, О. П. Орлюк, О. В. Кохановська, Н.М. Опольська та ін.

Дослідження цих учених стосувалися місця та ролі суб'єктивних прав у відповідних правовідносинах. Тому доктринальне визначення суб'єктивного права на творчість у системі суб'єктивних прав є актуальним, необхідним як із теоретичної, так і з практичної точок зору.

З огляду на вищезазначене та враховуючи сучасні активні процеси рекодифікації Цивільного кодексу України, актуалізації питання кодифікації права інтелектуальної власності, а також необхідність забезпечення діяльності Вищого Суду з питань інтелектуальної власності, постає нагальна потреба у поглибленні розуміння природи суб'єктивного права на творчість та розмежуванні в законодавстві України норм щодо творчих та індивідуалізаційних правовідносин, які є відмінними за головним суб'єктом, об'єктом як підставою виникнення правовідносин, а також змістом цих правовідносин загалом.

Об'єднання в один кодекс (кодифікований акт) норм стосовно регулювання творчих та індивідуалізаційних відносин зумовлювалось би виключністю майнових прав суб'єктів творчої діяльності. При цьому розведення їх у різні частини кодексу дало б можливість реалізувати логіку диференціації цих прав за їх правовою природою і основними характеристиками.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в межах плану науково-дослідної роботи кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції «Правові проблеми захисту авторських та суміжних прав від контрафакції, піратства та плагіату» (державний реєстраційний № 0112U000693), плану науково-дослідної теми кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції «Захист прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет: теоретичні та практичні аспекти» (державний реєстраційний № 0115U002493), плану науково-дослідної роботи кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції «Проблеми захисту права інтелектуальної власності в мережі Інтернет» на 2011-2015 роки як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» на 2011-2015 роки (державний реєстраційний № 0110U000671), а також плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» (державний реєстраційний № 0116U0184) на 2016-2020 роки.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає у розробці концептуальних засад розуміння змісту, правової природи та особливостей набуття, реалізації та захисту суб'єктивного права на творчість з урахуванням норм чинного законодавства України, практики його застосування, теоретичного осмислення доктринальних положень, що сприятиме вдосконаленню національного законодавства та вибудовуванню оновленої системи права інтелектуальної власності.

Для досягнення поставленої мети в дисертації вирішувалися такі завдання:

- розкрити складові змісту суб'єктивного права на творчість та його поняття;
- визначити історичні етапи розвитку процесу становлення правового регулювання можливості реалізації людиною суб'єктивного права на творчість;
- встановити особливості реалізації та здійснення права на творчість;
- окреслити межі реалізації та здійснення права на творчість;
- визначити існуючі форми та способи реалізації права на творчість та запропонувати їх модернізацію;
- конкретизувати особливості розпорядження результатами реалізації суб'єктивного права на творчість;
- розкрити існуючі способи та засоби захисту суб'єктивного права на творчість;
- розробити шляхи модернізації та вдосконалення законодавства права інтелектуальної власності з урахуванням результатів проведеного дисертаційного дослідження.

Об'єктом дослідження є творчі правовідносини інтелектуальної власності, пов'язані з набуттям, реалізацією і захистом суб'єктивного права на творчість.

Предметом дослідження є реалізація суб'єктивного права на творчість (цивільно-правовий аспект).

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є інтегральний (комплексний) підхід до розкриття правової природи, набуття, реалізації та захисту суб'єктивного права на творчість.

Для одержання достовірних наукових результатів у дисертаційній роботі застосовувалася система загальнонаукових і спеціальних методів пізнання, зокрема: системно-структурний, логіко-семантичний, аналітичний, формально-логічний, метод абстрагування й узагальнення. В основу методології дослідження покладено загальнонауковий діалектичний метод. За його допомогою розглянуто проблеми правового регулювання суб'єктивного права на творчість, його правова природа, механізм реалізації. При з'ясуванні правової природи суб'єктивного права на творчість, його сутнісних ознак використовувались аналітичний, формально-юридичний, формально-логічний і

логіко-семантичний методи, що склали онтологічну основу дослідження (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3). Системно-структурний та історичний методи надали можливість здійснити класифікацію етапів розвитку процесу становлення правового регулювання можливості реалізації людиною суб'єктивного права на творчість (підрозділ 1.2). Формально-логічний метод як базовий метод наукових досліджень у сфері права використано під час аналізу чинного законодавства інтелектуальної власності, розробці пропозицій щодо його вдосконалення (підрозділи 1.1, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1). Методи індукції та дедукції дозволили виокремити загальні та відмінні ознаки, що притаманні реалізації та здійсненню суб'єктивного права на творчість (підрозділи 2.1-2.3). Герменевтичний метод дозволив з'ясувати сутність понять, що використовуються у законодавстві інтелектуальної власності, виявити їх недоліки та запропонувати власне бачення нормативного закріплення (підрозділи 1.1, 2.1, 2.2, 2.3, 3.2). Метод абстрагування й узагальнення сприяв формулюванню дефініцій правових норм і категорій (підрозділи 1.1, 2.1, 2.2, 2.3, 3.2), формально-юридичний – розробленню окремих законодавчих пропозицій (підрозділ 1.2, 3.2).

Емпіричною основою дослідження стали узагальнення судової практики та законодавства, статистичні дані, спостереження, аналіз фактів.

Наукова новизна отриманих результатів. Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у всебічному аналізі малодосліджених аспектів суб'єктивного права на творчість у межах сучасних правових розвідок та чинного національного законодавства і міжнародно-правових актів, а також внесенні пропозицій щодо вдосконалення законодавства України в цій сфері.

За результатами проведеного дослідження сформульовано такі положення, що мають наукову новизну:

вперше:

окреслено коло можливостей, які характеризують суб'єктивне право на творчість як різновид суб'єктивних прав: можливість створювати об'єкти інтелектуальної власності та, зокрема, авторського права, тобто можливість поводитись певним чином, яка притаманна суб'єктивним правам; можливість вимагати визнання такого права від інших учасників «творчого процесу» – недоторканність авторських прав; у разі порушення права – можливість захисту в юрисдикційній та неюрисдикційній формах;

визначено існування лише активної форми реалізації суб'єктивного права на творчість, яка передбачає не лише вплив уже існуючих норм на суспільні відносини, але й процес їх виникнення, тобто правотворчість. Саме це зумовлює необхідність впорядкування, юридичного закріплення та охорони суспільних відносин щодо реалізації суб'єктивного права на творчість шляхом застосування правових засобів у відповідності до правового регулювання;

запропоновано визначення реалізації та здійснення суб'єктивного права на творчість: «реалізація права людини на творчість – це сукупність активних дій, передбачених правовими нормами, що дозволяють правомірно втілити в життя зміст суб'єктивного права на творчість у певних умовах творцями, що дають змогу їм задовольнити потребу у творчій діяльності. Повноцінна реалізація права на творчість в сенсі розкриття творчих здібностей людини передбачас втілення в життя трьох традиційних правомочностей змісту (можливість активно діяти, вимагати активних дій від зобов'язаної особи, право на захист). А при здійсненні відбувається ще й застосування права;

виокремлено ознаки, які притаманні процесу реалізації суб'єктивного права на творчість:

- по-перше, право на результат, отриманий від реалізації суб'єктивного права на творчість, визнається державою шляхом закріплення його в законі;

- по-друге, суб'єктивне право на творчість кожного громадянина охороняється та захищається у встановленому законодавством порядку;

- по-третє, це право пов'язується з відповідними об'єктами, які визначаються законодавством України, в тому числі й міжнародно-правовими актами. До таких об'єктів відносяться насамперед результати інтелектуальної, творчої діяльності, а також деякі інші прирівняні до них об'єкти права, конкретний перелік яких встановлюється національним законодавством з урахуванням прийнятих державою міжнародних зобов'язань;

запропоновано способи захисту суб'єктивного права на творчість за їх цільовою спрямованістю поділяти на три групи:

- припинювальні – спрямовані на припинення порушення прав творця інтелектуальної власності;

- відновлювальні – спрямовані на відновлення становища, яке існувало до порушення суб'єктивних прав творця;

- компенсаційні – спрямовані на компенсацію майнових втрат та (або) моральної шкоди, яких зазнав творець правоволоділець внаслідок порушення прав;

удосконалено:

систематизацію етапів в історії розвитку процесу становлення правового регулювання можливості реалізації людиною суб'єктивного права на творчість: 1-й етап – зародження (період Античності III ст. до н.е. – II ст.); 2-й етап – становлення (період Середньовіччя V-XVII ст.); 3-й етап – розвиток (період Нового часу XVII–XIX ст.); 4-й етап – удосконалення і приведення у відповідність з соціально-економічним та політичним розвитком, в умовах аналогового світу (з XIX – до 1995 року, коли вперше було запропоновано термін цифрова економіка); 5-й етап – піднесення до нового рівня в умовах цифрового середовища (від 1995 – дотепер);

пропозиції щодо необхідності прийняття окремого кодексу права інтелектуальної власності, що містив би відповідні розділи стосовно регламентування творчих (авторських) відносин та індивідуалізаційних відносин, що дало б можливість реалізувати логіку диференціації цих прав за їх правовою природою і основними характеристиками;

наукове положення щодо необхідності використання національними суб'єктами творчої, інтелектуальної діяльності єдиних міжнародних (європейських) положень, нормативних приписів та вимог для застосування універсального методу контролю над реалізацією суб'єктивного права на творчість, а також долучення України до створення унітарної патентної системи для формування єдиного вікна для патентного захисту та правозастосування в ЄС.

теоретичні обґрунтування щодо необхідності створення сучасних правових регуляторів у сфері робототехніки, спираючись на міжнародний досвід у цій сфері та враховуючи необхідність цифрової трансформації держави загалом;

дістали подальшого розвитку:

розуміння поняття суб'єктивного права на творчість, а саме: «Суб'єктивне право на творчість – це вид та міра можливої поведінки особи, що врегульовується відповідними правовими нормами і спрямоване на набуття, реалізацію та захист відповідних прав та обов'язків у сфері творчої діяльності особи»;

з'ясування поняття «інтелектуальна власність» як сукупність особистих (немайнових) та виключних (майнових) прав на нематеріальні блага, що є об'єктами інтелектуальних, творчих та індивідуалізаційних правовідносин і можуть захищатись у випадках і способами, передбаченими законодавством»;

положення про необхідність включення до пункту 4 частини 2 статті 20 ГПК, всіх суб'єктів авторського права, а не лише автора, які мають право передавати свої спори до Вищого Суду з інтелектуальної власності;

тезу стосовно розширення змісту норми ст. 432 ЦК України щодо форм захисту права інтелектуальної власності, зокрема і суб'єктивного права на творчість, вказівкою на застосування юрисдикційної (судової та позасудової) та неюрисдикційної форми захисту.

Практичне значення отриманих результатів. Результати дослідження, сформульовані висновки, пропозиції та рекомендації можуть бути використані у:

науково-дослідній діяльності – для подальших загальнотеоретичних наукових досліджень дієвого механізму реалізації та захисту суб'єктивного права на творчість;

правотворчій діяльності – для вдосконалення чинного законодавства, а саме внесення змін і доповнень до ЦК України, ГПК України, інших законодавчих актів;

правозастосовній діяльності – для забезпечення єдності розуміння та правильного застосування норм, що регулюють відносини інтелектуальної власності при реалізації та захисті суб'єктивного права на творчість;

навчальному процесі – при викладанні курсів цивільного права, господарського процесуального права, цивільного процесуального права, а також спецкурсів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності, правом інтелектуальної власності, реалізацією суб'єктивного права на творчість, підготовці робочих програм, підручників, навчальних посібників, практикумів із зазначених дисциплін.

Апробація результатів дослідження. Основні висновки та положення дисертаційного дослідження обговорювались на засіданнях та науково-методичних семінарах кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції Національного університету «Одеська юридична академія».

Основні положення, оцінки, висновки, пропозиції і рекомендації, що містяться в дисертації, були заслухані та обговорені на Міжнародній науково-практичній конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє» (м. Одеса, 10 листопада 2017 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Правові засоби забезпечення та захисту прав людини: вітчизняний та зарубіжний досвід» (м. Харків, 17-18 листопада 2017 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективні напрямки розвитку економіки, обліку, управління та права: теорія і практика» (м. Полтава, 20 жовтня 2018 року); Международных научно-практических мероприятиях Общества Науки и Творчества «Сфера знаний: вопросы современного этапа развития научной мысли» (м. Казань, 2018р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Право: історія, теорія, практика» (м. Харків, 22-23 лютого 2018 року); Міжнародній науково-практичній конференції «Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети» (м. Острогожськ, 26-27 жовтня 2018 року).

Публікації. Основні результати дисертації викладені у дванадцяти наукових працях, зокрема, у чотирьох статтях, опублікованих у фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, двох статтях, опублікованих у періодичних виданнях інших держав, та шести тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації зумовлені метою й завданнями дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, семи підрозділів, висновків, списку використаних джерел (366 найменувань), додатків. Загальний обсяг дисертації становить 255 сторінок, з яких основний зміст – 214 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **Вступі** обґрунтовано вибір теми дисертації, визначено її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, висвітлено наукову новизну одержаних результатів та їх практичне значення, зазначено про апробацію результатів дослідження, публікації, структуру та обсяг дисертації.

Перший розділ «Загальна характеристика суб'єктивного права на творчість» складається з двох підрозділів, присвячених визначенню поняття та змісту суб'єктивного права на творчість та історичного розвитку процесу становлення правового регулювання реалізації особою суб'єктивного права на творчість в міжнародному та національному законодавстві.

У **підрозділі 1.1. «Поняття та зміст суб'єктивного права на творчість»** досліджено категорії «творчість», «творча діяльність», «право на творчість», внаслідок чого зроблено висновок про те, що право на творчість та результати творчої діяльності відноситься до групи культурних прав, однак з тією різницею, що все більшого наповнення набуває приватно-правова складова творчої діяльності. І саме на цьому етапі об'єкти творчої діяльності набувають ознак об'єктів права інтелектуальної власності. При цьому зазначається про нелогічність введення до науково-технічної творчості засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг, що порушує логіку об'єднання об'єктів інтелектуальної власності за наявністю творчих компонентів. В епоху постмодерну процес створення нових соціальних і культурних форм суттєво модифікується і пропонує значно більшу кількість та різноманіття форм. Процес творчої діяльності людини стає суттєво пов'язаним з діяльністю штучного інтелекту, що призводить у кінцевому рахунку до актуалізації питання про нормування таких відносин. У цьому аспекті проаналізовано проблемні питання визнання за штучним інтелектом права на творчість. Детально проаналізоване поняття «право на творчість» і зроблено висновок, що суб'єктивне право на творчість як поняття, що є похідним від поняття «суб'єктивного права», має свій зміст і характеризується певними особливостями. При розгляді природи суб'єктивного права на творчість з точки зору теорії держави та права, цивільного права та права інтелектуальної власності, зроблено висновок, що суб'єктивне право на творчість – це міра можливої поведінки особи, що надається та дозволяється законом і спрямована на реалізацію та захист її творчих здібностей. Суб'єктивне право на творчість характеризується специфічним змістом, який базується на описовому та інтегративному підходах.

У **підрозділі 1.2. «Історичний розвиток процесу становлення правового регулювання можливості реалізації особою суб'єктивного права на творчість – міжнародні акти та національне законодавство»** розглянуто

генезу становлення і розвитку правового регулювання права на творчість. Констатується наявність різних підходів науковців до моменту виникнення правової регламентації права на творчість. Проаналізовано законодавство країн з різних правових систем, міжнародні нормативно-правові акти у сфері охорони прав на творчість. Досліджено покоління прав людини і місце в них права на творчість. Загалом зроблено висновок про те, що періодизацію історичного генезису правової охорони інтелектуальної власності можна поділити на 4 етапи: 1-й етап – зародження (період Античності III ст. до н.е. – II ст.); 2-й етап – становлення (період Середньовіччя V-XVII ст.); 3-й етап – розвиток (період Нового часу XVII-XIX ст.); 4-й етап – удосконалення і приведення у відповідність з соціально-економічним та політичним розвитком (з XIX ст. – дотепер). Зазначено, що важливе значення при дослідженні реалізації права на творчість відіграє судова практика, зокрема, практика ЄСПЛ. Зроблено висновок про наближення важливого етапу у процесі функціонування інституту інтелектуальної власності у світі, коли нормативне врегулювання реалізації суб'єктивного права людини на інтелектуальну творчу діяльність потребуватиме врахування специфічної правосуб'єктності штучного інтелекту, долученого до процесу створення, та модифікацію розподілу прав на створені об'єкти.

Другий розділ «Реалізація суб'єктивного права на творчість» складається з трьох підрозділів і присвячений дослідженню категорій «реалізації» та «здійснення» права на творчість, встановленню меж реалізації та здійснення права на творчість, визначенню способів та форм реалізації права на творчість, а також розпорядження результатами реалізації суб'єктивного права на творчість.

У підрозділі 2.1. «Поняття «реалізації» та «здійснення» права на творчість» проаналізовано співвідношення зазначених понять. Зроблено висновок, що повноцінна реалізація права на творчість у сенсі розкриття творчих здібностей людини, передбачає втілення в життя трьох традиційних правомочностей змісту (можливість активно діяти, вимагати активних дій від зобов'язаної особи, право на захист). А при здійсненні відбувається ще й застосування права. Досліджено різні підходи до розуміння реалізації права на творчість, звернуто увагу на особливу природу цього права, самостійного існування в межах цивільного права окремого суб'єктивного права на інтелектуальну творчу діяльність. Зазначено, що реалізація права – це складний процес, що включає кілька етапів. Запропоновано визначення реалізації права людини на творчість як сукупності дій, передбачених правовими нормами, що дозволяють правомірно втілити в життя зміст суб'єктивного права на творчість у певних умовах творцями, що дають змогу їм задовольнити потребу в творчій діяльності. Проаналізовано механізм реалізації права на творчість, види реалізації такого права. Зроблено висновок, що складовими частинами

структури механізму реалізації права людини на творчість є загальносоціальні (неправові) чинники та правові засоби. Важливе значення для ефективного функціонування цього механізму має наявність як одних, так і інших.

У підрозділі 2.2. «Межі реалізації та здійснення права на творчість» досліджено межі здійснення суб'єктивних прав як законодавчо дозволені конкретні способи поведінки, якими особа в змозі набути для себе ті можливості, які складають зміст суб'єктивного цивільного права. Проаналізовано категорію «зловживання правом», стосовно якої у сучасній цивілістичній науці відсутня єдність. Досліджено такі види зловживання правом, як патентний троллінг і плагіат. Розглянуто межі реалізації та здійснення права на творчість у площині співвідношення інтересів правоволодільців і суспільства, яке має запит на користування інтелектуальним продуктом, що створений у процесі творчості. З метою забезпечення правомірності обмеження реалізації будь-якого права визначено необхідність дотримання певних умов, сукупність яких відома під назвою «трискладовий тест», який включає в себе наступні умови: по-перше, чи була можливість обмеження реалізації права передбачена законом; по-друге, чи є легітимною мета такого обмеження і, по-третє, чи є таке обмеження необхідним у демократичному суспільстві.

Підрозділ 2.3. «Способи та форми реалізації права на творчість. Розпорядження результатами реалізації суб'єктивного права на творчість» присвячений дослідженню реалізації права, яке здійснюється в різних формах, що зумовлено: різноманітністю суспільних відносин; специфікою змісту різних норм права; відмінністю засобів впливу на поведінку людей; становищем суб'єктів у системі правового регулювання; різноманітним механізмам реалізації права тощо. Проаналізовано різноманітні класифікації форм реалізації суб'єктивного права на творчість. Зроблено висновок, що реалізація суб'єктивного права на творчість (первинного і похідного) може бути здійснена наступними правоутворюючими діями: 1) за допомогою фактичних дій суб'єкта (наприклад, створення літературних, художніх творів, винаходів та інших результатів інтелектуальної, творчої діяльності); 2) шляхом вчинення юридичних дій суб'єкта (наприклад, державна реєстрація винаходу (корисної моделі); отримання авторського свідоцтва); 3) через вимогу до зобов'язаної особи (наприклад, редакція зобов'язана використовувати авторські матеріали, твори літератури, науки і мистецтва з дотримання законодавства з питань інтелектуальної власності, створення твору на замовлення); 4) за допомогою вимоги суб'єкта про захист своїх прав (наприклад, про виплату компенсації за порушення виключних майнових авторських прав). Зазначено, що використання є найбільш демократичною формою реалізації права, оскільки вона пов'язана з добровільністю, власним розсудом, особистим бажанням суб'єкта права. Досліджено договірний та недоговірний, активний та пасивний, одноосібний і

колективний та інші способи реалізації права на творчість. Проаналізовано агентський та продюсерський договори.

Третій розділ «Захист суб'єктивного права на творчість» складається з двох підрозділів, присвячених дослідженню способів та засобів такого захисту, а також модернізації законодавства у цій сфері.

У **підрозділі 3.1. «Способи та засоби захисту суб'єктивного права на творчість»** проаналізовано форми, способи та засоби захисту суб'єктивного права на творчість. Встановлено, що основною формою захисту прав інтелектуальної власності є розгляд у суді цивільних і господарських спорів з цього приводу, а також кримінальних справ та справ про адміністративні правопорушення. Суб'єкти авторського та суміжних прав вправі захищати свої інтереси в судовому порядку не тільки тоді, коли їх права вже було порушено, а й у разі існування реальної загрози їх порушення у майбутньому. Вчинення будь-якою особою дій, що створюють таку загрозу, закон визнає порушенням прав, яке дає підстави для судового захисту. При цьому все більш активно застосовуються альтернативні способи захисту прав інтелектуальної власності: переговори, медіація, фасилітація, мирова угода, врегулювання спору за участю судді тощо. Детально проаналізовано такі способи захисту, як відшкодування збитків, компенсація тощо. Засобів захисту набагато більше ніж способів, адже «засіб» у цьому випадку означає «інструмент». Засоби захисту поділяються на декілька груп: «засоби, вживані при судовій формі захисту (позовна заява, заява, скарга, судові акти, накази та ін.); засоби, вживані при адміністративній формі захисту (заява, скарга, пропозиція, виконавчий припис нотаріуса, рішення органів державної влади і органів місцевого самоврядування, прийняті по зверненням громадян та ін.); засоби, вживані при самозахисті (утримання майна, заява про відмову виконання обов'язку та ін.). Засобом захисту можна вважати позов до суду та заходи, наприклад, забезпечення позову. Велике значення серед засобів мають технічні засоби захисту. Проаналізовано способи захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет.

У **підрозділі 3.2. «Модернізація та актуалізація законодавства, що регулює реалізацію суб'єктивного права на творчість»** зазначається необхідність врахування того, що сфера права інтелектуальної власності є досить динамічною, як з огляду на перелік суб'єктного, так і об'єктного складу. Швидкими темпами відбувається створення нових форм, в яких знаходять своє втілення об'єкти творчої, інтелектуальної діяльності, що пов'язано з розвитком новітніх технологій та науки в цілому, активним маркетинговим просуванням та комерціалізацією результатів творчої інтелектуальної діяльності. Розширюється коло суб'єктів, долучених до процесу створення та використання таких об'єктів, а відтак - виникають нові суспільні відносини, що потребують відповідного нормативного врегулювання. Насамперед, при модернізації законодавства має йти про розмежування та сучасного внормування відносин на результати

творчої інтелектуальної діяльності і правовідносин на засоби індивідуалізації в окремому кодифікованому акті. Крім цього, слід модернізувати низку існуючих інструментів ІВ та зробити їх придатними для цифрової ери, включаючи вдосконалення сертифікатів додаткового захисту для запатентованих лікарських засобів та засобів захисту рослин та модернізацію захисту дизайну тощо. Зроблено висновок про необхідність прийняття єдиного для України як європейської держави кодифікаційного акту інтелектуальної власності, який би імплементував прогресивні європейські норми, зокрема, з питань охорони, захисту і комерційного використання об'єктів творчої, інтелектуальної діяльності.

ВИСНОВКИ

У **Висновках** викладено найбільш вагомі наукові результати дисертаційного дослідження, до яких належать такі:

1. Суб'єктивне право на творчість як різновид суб'єктивних прав при застосуванні інтегративного підходу характеризується наступною сукупністю відповідних можливостей: можливість створювати об'єкти інтелектуальної власності та, зокрема, авторського права, тобто можливість поводитись певним чином, яка притаманна суб'єктивним правам; можливість вимагати визнання такого права від інших учасників «творчого процесу» – недоторканність авторських прав; у разі порушення права – можливість захисту в юрисдикційній та неюрисдикційній формах.

2. Основне навантаження у визначенні творчості несуть такі якості творчості, як неповторність, унікальність, новизна. При цьому для того, щоб творчість розглядати в юридичній площині, мають бути додаткові ознаки, які дозволять суб'єкту такої творчої діяльності ефективно реалізувати та захищати свої творчі права, зокрема, охороноздатність результатів творчої діяльності.

3. Суб'єктивне право на творчість, на відміну від деяких інших суб'єктивних прав, має тільки активну форму реалізації, що передбачає процес створення та матеріального закріплення результату творчої діяльності, який має властивості новизни та оригінальності.

4. В історії розвитку процесу становлення правового регулювання можливості реалізації людиною суб'єктивного права на творчість можливо виділити п'ять етапів: 1-й етап – зародження (період Античності III ст. до н.е. – II ст.); 2-й етап – становлення (період Середньовіччя V-XVII ст.); 3-й етап – розвиток (період Нового часу XVII-XIX ст.); 4-й етап – удосконалення і приведення у відповідність з соціально-економічним та політичним розвитком, в умовах аналогового світу (з XIX ст. – до 1995 року, коли вперше було запропоновано термін цифрова економіка); 5-й етап – піднесення до нового рівня в умовах цифрового середовища (від 1995 р. – дотепер).

Сьогодні можна говорити про наближення важливого етапу в процесі реалізації суб'єктивного права на творчість у світі, коли нормативне врегулювання потребуватиме врахування специфічної правосуб'єктності штучного інтелекту, долученого до процесу творення, та модифікацію розподілу прав на створені об'єкти. Впровадження і використання технологій штучного інтелекту матиме наслідки як для законодавства та політики в галузі інтелектуальної власності, так і для адміністрування систем ІВ по всьому світу.

5. Існуючі моделі розуміння природи, виникнення, реалізації та захисту суб'єктивного права на творчість обумовлені насамперед історико-культурними особливостями їх розвитку. Зокрема, можна виділити моделі в межах англо-американської та континентально-європейської системи права.

6. Історію законодавства про право інтелектуальної власності протягом трьох останніх століть можна розглядати як пошук розумного балансу інтересів, свого роду «соціального контракту» між автором і суспільством, як безперервну низку спроб «збалансувати» потреби суспільства у вільному потоці ідей і знань із зацікавленістю автора у справедливій винагороді за творчу працю. У всякому разі, саме на такій основі відбувався переклад на юридичну мову соціально-політичних і економічних вимог.

7. Саме створення творцем в результаті творчої діяльності, яку можна визначити як правомірну, результатів інтелектуальної творчої діяльності, а також легітимація зазначених результатів інтелектуальної творчої діяльності є підставами виникнення творчих правовідносин інтелектуальної власності і реалізацією суб'єктивного права на творчість. При цьому перша ознака є вольовим юридичним вчинком, а друга – актом публічного права.

8. Реалізація права людини на творчість – це сукупність дій, передбачених правовими нормами, що дозволяють правомірно втілити в життя зміст суб'єктивного права на творчість у певних умовах творцями, що дають змогу їм задовольнити потребу в творчій діяльності. Повноцінна реалізація права на творчість в сенсі розкриття творчих здібностей людини передбачає втілення в життя трьох традиційних правомочностей змісту (можливість активно діяти, вимагати активних дій від зобов'язаної особи, право на захист). А при здійсненні відбувається ще й застосування права.

9. Ознаки, які притаманні процесу реалізації суб'єктивного права на творчість:

- по-перше, право на результат, отриманий від реалізації суб'єктивного права на творчість, визнається державою шляхом закріплення його в законі;
- по-друге, суб'єктивне право на творчість кожного громадянина охороняється та захищається у встановленому законодавством порядку;
- по-третє, це право пов'язується з відповідними об'єктами, які визначаються законодавством України, в тому числі і міжнародно-правовими актами. До таких об'єктів відносяться перш за все результати інтелектуальної,

творчої діяльності, а також деякі інші прирівняні до них об'єкти права, конкретний перелік яких встановлюється національним законодавством з урахуванням прийнятих державою міжнародних зобов'язань.

10. Критеріями належного здійснення цивільного права можуть вважатися вимоги щодо відповідності поведінки уповноваженої особи законодавчим та договірним положенням; врахування публічного інтересу і моральних засад суспільства; відсутність зловживання правом. Виключні права інтелектуальної творчої власності, які мають абсолютний характер, потребують регулювання у площині співвідношення інтересів правоволодільців і суспільства, яке має запит на користування інтелектуальним продуктом, що створений в процесі творчості

11. Окрім загальних меж, які передбачені для здійснення цивільних прав (ст. 13 ЦК України), межі здійснення суб'єктивного права на творчість залежать від ознак, яким повинен відповідати об'єкт, створений у результаті творчої діяльності. Межі здійснення суб'єктивних прав на творчість виступають різновидом правових обмежень, правовою гарантією забезпечення свободи поведінки людини. Їх встановлення відбувається в законодавчому (або в інший юридично значимий спосіб) порядку, а запровадження спрямоване на звуження сфери розсуду уповноваженого суб'єкта, що полягає у зменшенні кількості варіантів дозволеної правовими нормами поведінки суб'єкта правовідносин або її повної заборони у випадку недотримання таким суб'єктом юридичної свободи інших учасників правовідносин та інших обмежувальних критеріїв здійснення суб'єктивних прав.

12. Формою захисту суб'єктивного права на творчість є комплекс організаційно-правових заходів (форм і способів) та порядку захисту суб'єктивного права на творчість, що ґрунтуються на нормі права чи договорі, які здійснюються в межах єдиного типу процедур, об'єднаних спільною метою, спрямовані на припинення порушення цього права, його відновлення та вирішення питань щодо оспорування суб'єктивного права на творчість і здійснюються спеціальним юрисдикційним або неюрисдикційним органом, або самим правовласником. Використовуючи поділ форм захисту суб'єктивного права на творчість на неюрисдикційні, судові і позасудові, обґрунтованим буде і відповідний для кожної форми комплекс заходів. Враховуючи розвиток технологій і використання продуктів, створених у результаті творчої інтелектуальної діяльності в цифровому форматі, наразі активно застосовуються засоби технічного захисту.

Відповідно до цього запропоновано способи захисту суб'єктивного права на творчість за їх цільовою спрямованістю поділяти на три групи: 1) припинювальні – спрямовані на припинення порушення прав творця інтелектуальної власності; 2) відновлювальні – спрямовані на відновлення становища, яке існувало до порушення суб'єктивних прав творця; 3) компенсаційні – спрямовані на компенсацію майнових втрат та (або)

моральної шкоди, яких зазнав творець (правоволоділець) внаслідок порушення прав.

13. Введення до науково-технічної творчості засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг порушує логіку об'єднання об'єктів інтелектуальної власності за наявністю творчої складової, а також функціональним призначенням. Обґрунтованим є виділення у чинному ЦК України або спеціальному кодексі інтелектуальної власності (прийняття якого вже назріло) окремих розділів, які повинні окремо регулювати творчі (авторські) відносини та індивідуалізаційні відносини.

14. З огляду на попередні висновки та враховуючи сучасні активні процеси рекодифікації Цивільного кодексу України, актуалізації питання кодифікації права інтелектуальної власності, а також необхідності забезпечення діяльності Вищого Суду з вирішення спорів щодо права інтелектуальної власності, постає нагальна потреба у поглибленні розуміння природи суб'єктивного права на творчість та розмежуванні в законодавстві України норм щодо творчих та індивідуалізаційних правовідносин, які є відмінними за головним суб'єктом, об'єктом як підставою виникнення правовідносин, а також змістом цих правовідносин загалом.

15. Сьогодні в умовах глобалізації, активного створення міжнародних альянсів творців об'єктів інтелектуальної творчої діяльності, транскордонної діяльності суб'єктів творчості, розбудови єдиного ринку використання національними суб'єктами творчої, інтелектуальної діяльності, єдиних положень, нормативних приписів та вимог дасть можливість застосування універсального методу контролю над реалізацією суб'єктивного права на творчість, зокрема, договірних засад. Актуальним є долучення України до створення унітарної патентної системи для створення єдиного вікна для патентного захисту та правозастосування в ЄС.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Сабура С.О. Способи реалізації суб'єктивного права на творчість. *Часопис цивілістики*. 2019. № 32. С. 66-71.
2. Сабура С.О. Творчість і штучний інтелект: проблеми співвідношення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 3. Том 2. С. 14-17.
3. Сабура С.О. Генеза правового регулювання реалізації особою суб'єктивного права на творчість. *Правові новели*. 2020. № 12. Том II. С. 31-38.
4. Сабура С.О. Суб'єктивне право на творчість у системі суб'єктивних прав людини і громадянина. *Часопис цивілістики*. 2020. № 39. С. 50-53.

5. Svitlana Sabura. International legal acts that regulate the law on creativity: history of adoption and value for the formation of the national legislation of Ukraine. *European political and law discourse*, 2021. Volume 8. Issue 2. P. 40-47.

6. Светлана Сабура. Защита субъективного права на творчество. Способы и средства защиты субъективного права на творчество. *Legea si viata / Publicatie stiintifico-practica*, 2020. № 3. С. 80-83.

7. Сабура С.О. Роль адвоката у захисті інтелектуальних прав у сучасності. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє*: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 10 листопада 2017 р.) / відп. Ред. Н.М. Бакаянова, Є.С. Хижняк. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 302-304.

8. Сабура С.О. Суб'єктивне право на творчість: зміст та захист. *Правові засоби забезпечення та захисту прав людини: вітчизняний та зарубіжний досвід*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 17-18 листопада 2017 року). Харків: ГО «Асоціація аспірантів – юристів», 2017. Ч. 2. С. 45-48.

9. Сабура С.О. Реалізація суб'єктивного права на творчість. *Перспективні напрямки розвитку економіки, обліку, управління та права: теорія і практика*: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 20 жовтня 2018 р.): у 5 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2018. Ч. 4. С. 59-61.

10. Сабура С.О. Творчість та право-деякі моменти взаємодії. *Сфера знань: вопросы современного этапа развития научной мысли*: Материалы Международных научно-практических мероприятий Общества Науки и Творчества (г. Казань) за март 2018 года / Под общ. ред. С.В. Кузьмина. Казань, 2018. С. 297-300.

11. Сабура С.О. Основна складова, що визначає «творчість» як елемент правової системи. *Право: історія, теорія, практика*. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 22-23 лютого 2018 року). Херсон : Видавництво «Молодий вчений», 2018. С. 44-47.

12. Сабура С.О. Межі реалізації права на творчість. *Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети*. Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції (м. Острого, 26-27 жовтня 2018 року). Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2018. С. 63-67.

АНОТАЦІЯ

Сабура С.О. Реалізація суб'єктивного права на творчість (цивільно-правовий аспект). – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право;

міжнародне приватне право. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2021.

У дисертації розкриті складові змісту суб'єктивного права на творчість та його поняття, визначені історичні етапи розвитку процесу становлення правового регулювання реалізації людиною суб'єктивного права на творчість, досліджено особливості та межі реалізації та здійснення права на творчість. В роботі також визначені існуючі форми та способи реалізації права на творчість і запропонована їх модернізація, розкриті існуючі способи та засоби захисту суб'єктивного права на творчість, розроблені шляхи модернізації та актуалізації законодавства, що регулює реалізацію суб'єктивного права на творчість.

У дисертації запропоноване авторське визначення понять «суб'єктивне право на творчість», «інтелектуальна власність», досліджено особливості, що характеризують суб'єктивне право на творчість, визначено існування лише активної форми реалізації суб'єктивного права на творчість, визначено поняття «реалізація права людини на творчість».

Проаналізовано та розглянуто основні етапи історії розвитку процесу формування правового регулювання можливості реалізації суб'єктивного права людини на творчість, вдосконалене наукове положення щодо необхідності використання національними суб'єктами творчої, інтелектуальної діяльності норм міжнародного права, положень та вимог щодо застосування універсального методу контролю за реалізацією суб'єктивного права на творчість, а також приєднання України до створення унітарної патентної системи для створення єдиного вікна для патентного захисту та забезпечення в ЄС.

З метою розвитку додаткових можливостей для захисту таких прав у роботі сформульовано пропозиції щодо внесення змін до законодавства. Зокрема, розроблено пропозицію щодо внесення змін до абзацу четвертого частини другої статті 20 Господарського процесуального кодексу України, що розширить коло осіб, які мають право направляти спори до Верховного суду з питань інтелектуальної власності, запропоновано розширити зміст статті 432 Цивільного кодексу України щодо форм захисту прав інтелектуальної власності.

Ключові слова: творчі процеси, суб'єктивне право на творчість, реалізація суб'єктивного права на творчість, здійснення суб'єктивного права на творчість, межі реалізації суб'єктивного права на творчість, модернізація законодавства, актуалізація законодавства.

АННОТАЦИЯ

Сабура С.А. Реализация субъективного права на творчество (гражданско-правовой аспект). – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.03 – гражданское право и гражданский процесс;

семейное право; международное частное право. – Национальный университет «Одесская юридическая академия», Одесса, 2021.

В диссертации раскрыты составляющие содержания субъективного права на творчество и его понятие, определены исторические этапы развития процесса становления правового регулирования реализации человеком субъективного права на творчество, исследованы особенности и пределы реализации и осуществления права на творчество. В работе также определены существующие формы и способы реализации права на творчество и предложена их модернизация, раскрыты существующие способы и средства защиты субъективного права на творчество, разработаны пути модернизации и актуализации законодательства, которое регулирует реализацию субъективного права на творчество.

В диссертации предложено авторское определение понятий «субъективное право на творчество», «интеллектуальная собственность», исследованы особенности, характеризующие субъективное право на творчество, определено существование только активной формы реализации субъективного права на творчество, определено понятие «реализация права человека на творчество».

Проанализированы и рассмотрены основные этапы истории развития процесса формирования правового регулирования возможности реализации субъективного права человека на творчество, усовершенствовано научное положение о необходимости использования национальными субъектами творческой, интеллектуальной деятельности норм международного права, положений и требований по применению универсального метода контроля за реализацией субъективного права на творчество, а также присоединения Украины к созданию унитарного патентной системы для создания единого окна для патентной защиты и обеспечения в ЕС.

С целью развития дополнительных возможностей для защиты таких прав в работе сформулированы предложения по внесению изменений в законодательство. В частности, разработано предложение о внесении изменений в абзаца четвертого части второй статьи 20 Хозяйственного процессуального кодекса Украины, что расширит круг лиц, имеющих право направлять споры в Верховный суд по вопросам интеллектуальной собственности, предложено расширить содержание статьи 432 Гражданского кодекса Украины относительно форм защиты прав интеллектуальной собственности.

Ключевые слова: творческие процессы, субъективное право на творчество, реализация субъективного права на творчество, осуществление субъективного права на творчество, границы реализации субъективного права на творчество, модернизация законодательства, актуализация законодательства.

SUMMARY

Sabura S.A. Realization of the subjective right to creativity (civil-law aspect). – Manuscript.

Dissertation for the scientific degree of candidate of legal sciences in the specialty 12.00.03 – Civil Law and Civil Procedure; Family Law; Private International Law. – National University "Odessa Law Academy", Odessa, 2021.

The dissertation reveals the components of the content of the subjective right to creativity and its concept, identifies the historical stages of development of the process of legal regulation of the realization of the subjective right to creativity, explored features and limits of realization and exercise of the right to creativity. The paper also identifies the existing forms and methods of exercising the right to creativity and proposes their modernization, reveals the existing methods and means of protection of the subjective right to creativity, developed ways to modernize and update the legislation governing the exercise of the subjective right to creativity.

Modern trends in the development of civilization and technology provoke the need and importance of amending the legislation in the field of intellectual property. Given the numerous gaps that exist in national legislation, give rise to the need for additional research in all unregulated areas of civil law, and, in particular, intellectual property rights. Such an important, but little-studied by jurists, the sphere of legal relations arising in the creative activity of a person requires special attention.

In the dissertation the author's definition of concepts "subjective right to creativity", "intellectual property" is offered, the features characterizing the subjective right to creativity are investigated, existence of only active form of realization of the subjective right to creativity is defined, the concept "realization of the human right to creativity" is defined.

It is concluded that the subjective right to creativity can be exercised not only by persons with full, incomplete or partial legal capacity, but also by persons with limited civil capacity. The process of realization of the right is always characterized by a sign of legality of behavior, because such behavior must comply with the law.

The main ways to protect the subjective right to creativity, such as: termination, resumption, compensation, are also proposed and disclosed. The main stages of the history of the process of formation of legal regulation of the possibilities of realization of subjective human rights to creativity, scientific position on the need to use national subjects of creative, intellectual activity of the international legislation, provisions and requirements of general control over the realization of subjective rights to creativity and Ukraine's accession to a single patent system to create a single window for patent protection and application in the EU.

The proposal has been improved on the need to create and enact a separate codified Code of Intellectual Property Law, which would contain separate sections that regulate creative (copyright) legal relations and individualization legal relations,

which may make it possible to implement the logic of differentiating these rights according to their legal nature and main characteristics.

The dissertation proposes the possibility of improving theoretical justifications regarding the need to create modern legal regulators in the field of robotics, relying on international experience in this area and taking into account the need for digital transformation of the state as a whole.

The role of intellectual property is growing, the sphere of influence on each other and the interaction between law and creativity is expanding and increasing. This gives rise to an expansion of methods and methods of protecting both individual rights of an individual and intellectual property in general.

In order to develop additional opportunities for the protection of such rights, the work provides proposals for amendments to the legislation. In particular, a proposal has been developed to amend paragraph four of the second part of Article 20 of the Economic Procedure Code of Ukraine, which will expand the circle of persons who have the right to refer disputes to the Supreme Court of Intellectual Property.

It is also proposed to expand the norms of Article 432 of the Civil Code of Ukraine regarding forms of protection of intellectual property rights, in particular, and the subjective right to creativity, indicating the use of jurisdictional (judicial and extrajudicial) and non-jurisdictional forms of protection.

The results of the research can be used for presentation in the course of civil law, commercial procedural law, civil procedural law.

Key words: creative processes, subjective right to creativity, realization of the subjective right to creativity, implementation of the subjective right to creativity, limits of realization of the subjective right to creativity, modernization of legislation, updating of legislation.

Підписано до друку _____.2021 р. Формат 60х90/16.
Ум.-друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № _____.

Видано і віддруковано в ПП «Фенікс»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).

Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25.
Тел. +38 050 7775901 +38 048 7959160
e-mail: fenix-izd@ukr.net
www.feniksbooks.com